

AANHANGSEL TOT HET VERSLAG VAN DE HANDELINGEN DER TWEDE KAMER.

Vragen, door de leden der Kamer gedaan overeenkomstig art. 95 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regeering gegeven antwoorden.

Schriftelijk beantwoorde vragen.

55. VRAGEN van den heer Deckers betreffende de huisvesting van vluchtelingen in Overijssel. (Ingezonden 30 October 1918.)

Is het juist, dat de Territoriale Bevelhebber in Overijssel, met het oog op de verwachte komst van vluchtelingen, den Burgemeesters heeft doen weten, dat voor huisvesting dezer vluchtelingen o. a. in aanmerking komen scholen, kerken en — zoo de ruimte dan nog niet voldoende is — bioscopen en schouwburgen?

Is de Minister niet van oordeel, dat bioscopen en schouwburgen eer voor herberging van vluchtelingen in aanmerking komen dan scholen en kerken en zoo ja, is Zijne Excellentie bereid tot het nemen van maatregelen, die waarborgen, dat dienovereenkomstig door de bevoegde autoriteiten worde gehandeld?

Is de Minister bereid er toe mede te werken, dat aan heeren Burgemeesters in Overijssel nader wordt medegedeeld, dat in scholen en kerken eerst dan vluchtelingen gehuisvest mogen worden, wanneer het onmogelijk is hun in andere gebouwen een behoorlijk onderdak te verschaffen?

ANTWOORD van den heer Alting von Geusau, Minister van Oorlog. (Ingezonden 14 November 1918.)

Inderdaad heeft de territoriale bevelhebber in Overijssel op 24 October 1918 aan enkele burgemeesters in zijn gezagsgebied bericht, dat voor de huisvesting van vluchtelingen in de eerste plaats scholen, kerken en andere openbare gebouwen en in de tweede plaats vergaderzalen, schouwburgen, bioscopen, enz. in aanmerking zouden kunnen worden gebracht.

Ondergeteekende is van oordeel, dat in het algemeen bioscopen en schouwburgen eerder dan scholen en kerken voor de huisvesting van vluchtelingen in aanmerking komen. Hij heeft, zoodra hem is gebleken, dat niet overal dienovereenkomstig werd gehandeld, alle daarbij betrokken militaire autoriteiten met zijn opvatting in kennis doen stellen.

Aangezien de territoriale bevelhebber in Overijssel reeds bij schrijven van 25 October 1918 den Commissaris der Koningin in Overijssel heeft uitgenoodigd, aan de burgemeesters in Overijssel te berichten, dat kerkgebouwen eerst in de laatste plaats in gebruik genomen moeten worden, is een mededeeling als bedoeld in de laatste vraag niet meer noodig.

56. VRAGEN van den heer van Wijnbergen, betreffende de door den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen volgens een interview geuite meening omtrent de ontwikkeling der bevolking in Noordbrabant en Limburg. (Ingezonden 5 November 1918.)

Is het juist — gelijk vermeld staat in het interview, opgenomen in *De Telegraaf* van 23 Oct. l.l. — dat de Minister op eene hem gedone vraag, luidende: „Hoe komt het, dat speciaal Noordbrabant en Limburg er voor bekend staan, dat zij het grootste contingent minder ontwikkelde op-

leveren”, heeft geantwoord o. a.: „De toestanden in die provincies zijn mijns inziens hoofdzakelijk te wijten aan de laksheid van vele ouders”?

Moet dan daaruit worden afgeleid, dat de Minister erkent, dat speciaal N.-Brabant en Limburg het grootste contingent minder ontwikkelde opleveren?

Zoo ja, is de Minister bereid de gegevens mee te deelen, waaruit hem zulks gebleken is?

ANTWOORD van den heer de Visser, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. (Ingezonden 16 November 1918.)

Bij het in *De Telegraaf* van 23 October 1918 opgenomen interview heeft de ondergeteekende in het algemeen als zijn meening te kennen gegeven, dat, wanneer er nog geklaagd wordt over gebrek aan ontwikkeling onder de bevolking, dit hoofdzakelijk te wijten is aan de laksheid van vele ouders. Terwijl bij de vraag in het bijzonder Noordbrabant en Limburg werden genoemd, heeft de ondergeteekende in zijn antwoord juist doen uitkomen, dat die laksheid niet alleen in die beide provinciën, maar ook elders voorkomt. Dit blijkt duidelijk uit deze woorden uit het verslag: „Vele ouders (nl. in Noordbrabant en Limburg) zien *gelijk velen elders*, niet in”, enz. Opzettelijk heeft hij met die woorden willen afsnijden, dat een onderscheid zou worden gemaakt tusschen het Zuiden en het overig deel des lands.

57. VRAGEN van den heer van Ravesteijn betreffende het nemen van sanitaire maatregelen ter voorkoming van uitbreiding van de „Spaansche griep”.

Is de Minister bereid ten spoedigste aan de Kamer mee te deelen, welk karakter volgens de opvatting der medische autoriteiten de ziekte draagt, die in de laatste weken in bijna alle deelen des lands, inzonderheid ook in de Provincie Limburg, een zoo groot aantal slachtoffers maakt?

Is het den Minister bekend, dat onder de bevolking met hardnekkigheid de mare rondgaat, dat er zich vele gevallen van longenpest zouden voordoen?

Is de Minister niet van oordeel, dat van Regeeringswege algemeene sanitaire maatregelen behoorden te worden getroffen ten einde verdere uitbreiding dezer ramp zoo mogelijk te verhinderen?

ANTWOORD van den heer Aalberse, Minister van Arbeid. (Ingezonden 16 November 1918.)

Volgens de medische autoriteiten is de ziekte, die in de laatste weken in bijna alle deelen des lands, inzonderheid in Limburg, een zoo groot aantal slachtoffers maakt, dezelfde, die reeds in den zomer hier te lande optrad, en die wordt aangeduid met den naam „Spaansche Griep”. Zij treedt thans in veel heviger vorm op; vooral door complicaties is het aantal slachtoffers zoo groot.

Het is den ondergeteekende bekend, dat onder de bevolking het gerucht de ronde heeft gedaan, dat er zich vele gevallen van longenpest zouden voordoen. Reeds eenigen tijd geleden zijn bacteriologische en pathologisch-anatomische onderzoekingen gedaan. Die onderzoekingen toonden aan, dat de ziekte niet de longenpest was. Toen de ziekte in October zooveel heviger en met zooveel meer noodlottige gevolgen optrad, en het gerucht nopens longenpest weer veld won, met name in Zuid-Limburg, heeft de voorzitter van den Centralen Gezondheidsraad zich in verbinding gesteld met den directeur van het ziekenhuis te Heerlen en een onderzoek van sputa en organen door het centraal laboratorium voor de volksgezondheid uitgelokt. Bij dit op zeer uitgebreide schaal verrichte onderzoek is in het bijzonder gelet op de mogelijkheid, dat besmetting met pestbacillen een rol

AANHANGSEL TOT HET VERSLAG VAN DE HANDELINGEN DER TWEEDE KAMER.

Vragen, door de leden der Kamer gedaan overeenkomstig art. 95 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regeering gegeven antwoorden.

bij het ziekteproces zou spelen. Die ziektekiemen zijn evenwel niet gevonden. Gebleken is, dat in de ziekteproducten der patiënten met longontsteking (de meest voorkomende complicatie bij Spaansche griep) andere ziektekiemen voorkomen, zooals streptococci en pneumococci die onder alle omstandigheden de oorzaak van dergelijke ziekteprocessen bij den mensch kunnen zijn. Ook is gebleken, dat de afwijkingen in de longen andere waren dan die, welke men bij longenpest zou moeten verwachten.

De oorzaak van de geruchten, als zou longenpest zijn voorgekomen, kan vermoedelijk door de volgende feiten verklaard worden: 1°. de sterke besmettelijkheid; 2°. het ongemeen acute karakter van de ziekte; 3°. de omstandigheid, dat de slachtoffers vaak tegen dat de dood te verwachten is, en ook wel na den dood een donkerblauwe kleur vertoonen, die bij leeken den indruk maakt, dat men te doen heeft met wat men in den volksmond de zwarte pest noemt.

De complicatie, die tot den dood leidt, is bijna altijd een zich zeer snel verbreidende longontsteking, die gewoonlijk het geheele weefsel van de beide longen aantast. Hierdoor kan ook het blauw worden verklaard worden. Bij een gewone longontsteking zooals men die te allen tijde aantreft, is gewoonlijk slechts een deel van een long of één long aangetast. Het ademhalingsproces, waarbij het bloed door opneming van zuurstof zijn roode kleur herkrijgt, kan hier nog plaats hebben; is echter het weefsel van beide longen voor een groot deel aangetast, dan is zulks nauwelijks mogelijk, het bloed wordt met koolzuur overladen en verkrijgt een donkerblauwe kleur. Dit donkerblauw worden kan verder nog op andere wijze verklaard worden, doch eenig bewijs, dat men in zulk geval met longenpest te doen zou hebben, kan daaruit niet worden afgeleid.

De ondergeteekende is van meening, dat zooveel mogelijk sanitaire maatregelen behooren te worden genomen. Met den Centralen Gezondheidsraad is reeds eenigen tijd geleden overleg gepleegd. De Raad moest toen antwoorden, dat er geen maatregelen bekend waren, die tegen een zoo besmettelijke en zich zoo snel verspreidende aandoening, met kans op slagen te nemen waren. In het algemeen beval de Raad, meer nog dan in normale tijden, maatregelen van algemeenen hygiënischen

aard aan, en werd gewezen op het gevaar van volksophooping en dergelijke, waardoor de ziekte zich gemakkelijk verspreiden kan.

Het verspreiden der ziekte werd in den beginne in de hand gewerkt door het plaats hebbend verkeer met het buitenland; in verband hiermede mag er op gewezen worden dat in Juli jl. de ziekte zich het eerst vertoonde op de grensplaatsen aan het Oosten van waaruit het steeds heen en weer trekken van werklieden naar Duitschland en vice versa plaats heeft. Doch zelfs aangenomen, dat het mogelijk zou zijn de grenzen nauwkeurig te bewaken, zou men de zieken, die in het incubatiestadium verkeerden, niet kunnen weren. Het eigenaardig karakter der ziekte, die zich over de geheele wereld vertoont, Europa, Amerika, Nederlandsch-Indië, de Kaap enz., bewijst wel, dat het niet mogelijk kan zijn, wat men ook doet, de ziekte buiten de grenzen van een bepaald land te houden. Een groote factor, die tot verspreiding der ziekte aanleiding kan geven en die oorzaak kan zijn, dat de ziekte veel slachtoffers maakt, is de vermindering van het weerstandsvermogen, die als een gevolg van de schaarschte van voedingsmiddelen beschouwd kan worden.

Naar vermeerdering van het weerstandsvermogen, voor zoover dit mogelijk is, moet dan ook worden gestreefd. Te veel waarde moet men echter niet daaraan hechten. Immers het blijkt, dat de ziekte zich zeker niet in mindere mate vertoont bij hen, die nog wel in staat zijn het tekort aan voedingsmiddelen voor een deel te compenseeren en ook dat de ziekte zich in streken ver van Europa hevig doet gelden, in streken waar van voedselgebrek geen sprake kan zijn. Toch is het zaak juist en vooral in deze tijden zooveel mogelijk op verbetering van de voeding te letten.

Het is dan ook deze laatste omstandigheid, die de Regeering heeft doen besluiten tot verhooging van het broodrantsoen op 280 gram met een deel van den voorraad uit de stelling van Amsterdam, zoodra het internationaal vooruitzicht dat scheen toe te laten. Kan de aanvoer van voedingsmiddelen ongestoord blijven doorgaan, dan mag worden gehoopt, dat het Nederlandsche volk ook dit lijden in de naaste toekomst zal kunnen overwinnen.